

ОБРАЗ СВІТУ МОЛОДІ ІЗ АДДИКТИВНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Проблематика аддиктивної поведінки достатньо широко висвітлена в наукових публікаціях, включає переважно комп'ютерні аддикції, наркоманію, токсикоманію. Мало-вивченими залишаються питання характеристик образу світу та особистісних рис молоді цього типу.

Методологічна основа дослідження відхилень поведінки представників цієї вікової категорії полягає в аналізі цього явища з позиції концепції динамічної рівноваги системи «образ світу — образ «Я». Чим більші коливання у визначеній системі свідомості, тим інтенсивніші відхилення поведінки від прийнятих соціальних норм.

Зовнішні реагування (поведінка) людини стають не лише виявленням її системи цінностей, моральних переконань, у більш широкому сенсі вони є показниками психологічної збалансованості розвитку образу світу з образом „Я” особистості. Мета психолого-педагогічного виховного та корекційного впливу за таких обставин полягає в стимуляції саморозвитку особистості, досягнення якої неможливе без формування реалістичного, змістовно насиченого світогляду.

Якісні показники образу світу молоді мають широку варіативність розвитку. Основними критеріями нашого аналізу образу світу виступають: 1) когнітивні уявлення молоді — варіативність від раціональності до ірраціональності образу світу; 2) емоційний фон образу світу в границях від позитивного до негативного світовідчуття.

На основі виділених критеріїв визначаємо чотири основні якісні типи образу світу молоді: 1) ірраціональний позитивний (ір-пф); 2) раціональний позитивний (р-пф); 3) раціональний негативний (ір-нф); 4) ірраціональний негативний (ір-нф).

1) Образ світу «раціональний позитивний (р-пф)»

відрізняється конкретністю, раціональністю, часто необхідністю самотійно розв'язувати життєві питання. Молодь із цим типом світогляду виявляє високу соціальну адаптивність, ефективність при розв'язанні практичних проблем. У ситуаціях конфлікту, при життєвих кризах частіше вдаються до психологічного захисту за типом «раціоналізація». Позитивний емоційний фон їхнього світовідчуття залежить від соціальної успішності, досягнення поставленої мети, адекватності самооцінки рівню домагань.

2) Образ світу «ірраціональний позитивний (ір-пф)» властивий молоді, світогляд якої більше ілюзорний, не реалістичний, відрізняється максималізмом, схильністю до філософських міркувань, практичною життєвою безпорадністю. Водночас їм властиве позитивне емоційне переживання реальності, що проявляється у веселому настрої, доброзичливості, почутті гумору. Події, що викликають негативні емоції, вони переживають завдяки дії механізму психологічного захисту типу «фантазування», «філософське переосмислення реальності».

3) Образ світу «раціональний негативний (р-нф)» властивий молоді з конкретно-логічним мисленням, об'єктивністю світогляду при переживанні емоцій агресії, образи, недовіри до певних об'єктів, явищ оточуючої реальності. Негативний емоційний фон світовідчуття зумовлений порушеннями сімейного виховання за типом гіпер- або гіпоопіки, при переживанні ситуацій постійного психологічного тиску, незадоволенні основних соціокультурних потреб. Зрештою оточуючий світ сприймається ними як об'єкт постійних загроз, тривоги, психологічної травматизації. У ситуаціях загострення конфлікту вони вдаються до механізмів психологічного захисту за типом «витіснення», «проекція», а також моделювання поведінки «втеча від реальності».

4) Образу світу «ірраціональний негативний (ір-нф)» відрізняється ідеалістичністю, що є причиною соціальної дезадаптації, практичної непристосованості. Він формується в результаті виховання за типом гіперопіки, при запереченні

проявів самостійності, ініціативи, а також активізації розвитку процесів уяви, абстрагування мислення. За відсутності зовнішнього контролю, молодь виявляє абсолютну безпорадність та непристосованість.

Сформований тип образу світу «ірраціональний негативний» при подальшому дорослішанні стимулює широку варіативність їх дезадаптивної поведінки від аддиктивних до невротичних типів реагувань. Останній варіант виховується у сім'ї при засвоєнні дитиною «дефектів мислення», спільною ознакою яких є догматичність світосприймання.

Узагальнюючи описані якісні типи образу світу молоді, зазначимо, що наявність відхилень поведінки зумовлена розвитком ірраціонального світогляду при негативному емоційному переживанні реальності. Найбільш деструктивними для життєдіяльності стають формування образу світу за типами «раціональний негативний (р-нф)» та «ірраціональний негативний (ір-нф)». У першому випадку психологічна корекція має бути спрямована на формування позитивного емоційного фону світовідчуття, в другому — на розширення границь когнітивних уявлень про світ, доповнена стимуляцією емоцій радості, гарного настрою, задоволення від особистих успіхів, досягнень.

ВИСНОВОК: методологія вивчення відхилень поведінки ґрунтується на принципі взаємозв'язку між розвитком внутрішнього — свідомості особистості, та зовнішнього — її поведінки. Ефективність психологічної профілактики та корекції поведінки молоді включає якісні перетворення образу світу (світогляду), що водночас сприяє розвитку особистісної рефлексії, переосмисленню власного образу «Я».